

פיתוח ההתקפה לעבר המעברים ההרריים

על-פי ספרו של לואא' (אלוף) עבר אל-מונעם ואצל, מפקד ארמיה 3

עמ' 216-222

תרגום: אל"מ פסח מלובני

עמ' 216

על-פי הנחיות הנשיא אנואר אל-סאדאת, החליטה המפקדה הכללית של הכוחות המזויינים בערב ה-12 באוקטובר 1973 לפתח את ההתקפה מזרחה, וללחוץ על הכוחות הישראליים כדי לאלצם להקל את לחצם על הכוחות הסורים בגולן, לאחר שהבירה הסורית הפכה מטרה לתקיפות אוויריות, והכוחות הישראליים נמצאו במרחק של מספר עשרות ק"מ ממנה. ההנהגה המדינית במצרים הבינה כי אין מנוס מלהפעיל את הכוחות המזויינים במבצע שיאלץ את האויב להרפות מן המאמץ העיקרי שלו על סוריה.

עד אותו יום הצליחו ארמיות 2 ו-3 למלא את משימותיהן בהצלחה גדולה, למרות אי ההצלחה להשתלט על מפרץ סואץ, בהתאם לתכנית, שכן הכוחות שבראשי הגשר חיזקו את אחיזתם בקוים אליהם הגיעו. באותה עת עסקו הכוחות באבטחת ראשי הגשר ובבלימת התקפות הנגד של האויב, וגרמו לו לאבדות רבות, בהתאם לתכניות שהוכנו ולאיומים בהם התאמנו הכוחות. עד לשלב זה היתה התערבות המפקדה הכללית בהחלטות הארמיות מוגבלת. מפקדי השדה קיימו את הפיקוד והשליטה על הכוחות, וקיבלו את ההחלטות המתאימות בהתאם למצבים בפועל, אותם למדו בעצמם.

בערב ה-12 באוקטובר יצאו ההוראות לבצע את פיתוח ההתקפה לעבר המעברים ההרריים, ובוקר יום ה-14 באוקטובר נקבע למועד תחילת ההתקפה. לשלב זה היתה חשיבות רבה על שינוי מהלך המלחמה. תחילה יש צורך להכיר את מצבה של

עמ' 217

ארמיה 3 עם הגעת הוראות אלה למפקדה הקדמית של הארמיה על ידי שליח של המפקדה הכללית בשעה 18:00 ב-12 באוקטובר.

מצב ארמיה 3 בשעה 18:00 ב-12 באוקטובר 1973

הדרג הראשון של הארמיה ממזרח לתעלה

מימין, על ציר אל-שט – מיתלה:

א. דיוויזיה 19 חי"ר ועימה חטיבה 1 חי"ר ממוכן, חטיבה 22 שריון מדיוויזיה 6 חי"ר ממוכן, וגדוד מאגד 127 קומנדו, בנוסף לגורמי הסיוע האחרים. סך כול האבדות בטנקים בציר זה היה 100 טנקים, חלקם פגועים (או מקולקלים) וחלקם מושמדים. השאר, 149 טנקים, היו כשירים ללחימה.

ב. משמאל, על ציר דרום האגמים – אל-ג'ידי:

דיוויזיה 7 חי"ר, ועימה חטיבה 25 שריון עצמאית, וגדוד 603 חי"ר ממוכן, מחטיבה 130 חי"ר ממוכן עצמאית (במוצב הישראלי בכברית), וגדוד מאגד 127 קומנדו, בנוסף לגורמי הסיוע האחרים. סך כול האבדות בטנקים בציר זה היה 40 טנקים, חלקם פגועים (או מקולקלים) וחלקם מושמדים. השאר, 178 טנקים, היו כשירים ללחימה.

הדרג השני של הארמיה ממערב לתעלה

א. דיוויזיה 4 משורינת:

חטיבה 2 שריון באזור הערכות בג'פרא, גדוד שלה ערוך מדרום לציר סואץ באזור הק"מ ה-75/59, ו-2 פלוגות תופסות את הרמפות בגדה המערבית של התעלה, באזורים שמדרום לאגמים וחוד אל-דרס.

חטיבה 3 שריון, ויחידות המפקדה והשליטה, באזור ג'פרא.

חטיבה 6 חי"ר ממוכן ערוכה במוצב התיכון באזור הק"מ ה-109 על ציר סואץ, ופלוגת חי"ר ממוכן שלה בפורט תאופיק.

מפקדת דיוויזיה 4 שריון ויחידות המפקדה והשליטה, באזור ג'פרא.

ב. דיוויזיה 6 חי"ר ממוכן, פחות חטיבה 1 חי"ר ממוכן וחטיבה 22 שריון; חטיבה 113 חי"ר ממוכן, ועימה גדוד 1 משמר הגבול, בגזרת ביר עדיב.

עמ' 218

מפקדת דיוויזיה 6 חי"ר ממוכן ויחידות המפקדה והשליטה, באזור הק"מ ה-82 בציר סואץ.

ג. גדוד 43 קומנדו מאגד 127 קומנדו, באזור פורט תאופיק ולשון פורט תאופיק.

ד. אגד 127 קומנדו, פחות 3 גדודים, בשדה תעופה כותאמיה.

ה. חטיבה 32 הגנה אזורית, מגינה על מערב התעלה ומפרץ סואץ, כלהלן:

גדוד מאבטח את אזור מסוף הנפט (בתי הזיקוק?), ופלוגה ממנו בג'בל עתאקה.

גדוד מגן על המעברים של דיוויזיה 19 חי"ר.

גדוד מגן על המעברים של דיוויזיה 7 חי"ר.

מפקדת חטיבה 32 הגנה אזורית בעיר סואץ.

ו. חטיבת הקומנדו הפלסטינית: מגינה על אזור מערב האגמים המרים, עד הגבול השמאלי של הצבא.

שאר גדוד 602 חי"ר ממוכן מחטיבה 130 חי"ר ממוכן עצמאית, מתוגבר בגדוד מרגמות, מגן על אזור שדה התעופה כברית.

מרכזי הפיקוד והשליטה של הארמיה

א. המפקדה (במקור – מרכז הפיקוד) הקדמית באזור 4 ק"מ ממערב למחנה שלופה.

ב. המפקדה (במקור – מרכז הפיקוד) הראשית באזור בסטה אל-חמירה.

ג. המפקדה (במקור – מרכז הפיקוד) העורפית באזור אל-רוביכי.

המצב הכללי של האויב בחזית ארמיה 3, עד יום ה-12 באוקטובר 1973

בתקופה שקדמה למבצע ניהל האויב קרבות הגנה משבשים, וביצע התקפות נגד במטרה לקבע את מצב כוחותינו בקווים אליהם הגיעו לאורך חזית הארמיה, כשהן מתמקדות על הצירים העיקריים, ושומרות על מגע עם כוחותינו. זאת כהכנה לביצוע התקפות הנגד החזקות, בהתחשב בפעולות הלחימה המתנהלת בחזית הסורית, שנועדה לחסלה ולצמצם את הצלחתה.

כן ניתנה תשומת לב להקלת המאמץ האווירי של האויב בימים 10, 11 ו-12 באוקטובר בחזית הארמיה, בשל ריכוז המאמץ בחזית הסורית, למעט התקיפות

עמ' 219

האוויריות על חטיבה 1 חי"ר ממוכן באזור עיון מוסא. כן הותקפו המעברים (על התעלה) שנפגעו חלקית, על ידי האש הארטילרית ארוכת הטווח וחיל האוויר (של האויב).

הערכנו את היקף כוחות האויב שפעלו בתקופה שבין ה-6-12 באוקטובר בחזית ארמיה 3 בכוח של 2 חטיבות שריון וחטיבת חי"ר ממוכן, וגדוד חי"ר וכ-6 גדודי ארטילריה, אחד מהם עם תותחי 175 מ"מ, ויחידות טילי נ"ט, תותחי נ"ט, וטילי נ"מ. בדרג השני פעלה חטיבת שריון, שהיתה ערוכה בואדי אל-פוראשאת שבציר המיתלה.

האויב ניצל את השטחים שהוכנו מראש הנדסית כקווי בלימה נגד טנקים, והוא ביצע תמרונים תוך שימוש בהם באמצעות העתודות הקרובות, כדי לבצע ירי באש טנקים, וכדי למשוך את טנקי כוחותינו, כדי להשמיד אותם באמצעות טילי הנ"ט.

תכנית הארמיה למבצע

בהתבסס על מצב הארמיה והאויב, ופעילות האויב הידועה, ולאחר כישלון לואא' סעד מאמון, מפקד ארמיה 2, לשכנע את שר ההגנה, לדחות את ההתקפה למועד שבו יתייצב המצב בראשי הגשר, גורמי ההגנה האווירית יועברו לגדה המזרחית, והאויב יותש בסדרת מבצעי בלימה. כל זאת לפני ביצוע ההתקפה.

אנחנו גם היינו מעדיפים שלפני כן יערך סיור מדוקדק בצירים, ומערכי ההגנה הישראליים שבמעברים יצולמו, ותבוצע מהלומה אווירית חזקה על הכוחות המגינים על המעברים, צעדים שמרביתם לא בוצעו. על רקע זה קבעתי את התכנית לפיתוח ההתקפה לעבר המעברים ההרריים שבגזרת ארמיה 3 כלהלן:

א. חטיבה 3 שריון תצא להתקפה מראש הגשר של דיוויזיה 19 חי"ר.

ב. גדוד 339 חי"ר ממוכן, מחטיבה 113 חי"ר ממוכן, מדיוויזיה 6 חי"ר ממוכן, יצא להתקפה מראש הגשר של דיוויזיה 19 חי"ר, באגפה הימני של חטיבה 3 שריון, דרך ואדי מבעוק, לואדי ראחה, כדי להגיע למעבר המיתלה בסיוע שני מורי דרך מערביי סיני.

ג. חטיבה 11 חי"ר ממוכן, מדיוויזיה 7 חי"ר ממוכן, תצא להתקפה מראש הגשר של דיוויזיה 7 חי"ר, לעבר מעבר הג'ידי.

ד. לפני תחילת תנועת כוחות אלה ינועו שתי פלוגות קומנדו כדי לפעול נגד האויב, המגן על הכניסות המערביות למעבר המיתלה.

עמ' 220

מהלך המבצע לפיתוח ההתקפה ב-14 באוקטובר 1973

בשעה 00:50 ב-14 באוקטובר, התקבלו ידיעות ממנהלת המודיעין הצבאי והסיוור, על מצב האויב עד השעה 13:00 ב-13 באוקטובר, שעיקרן:

א. האויב ממשיך להעסיק את כוחותינו כדי להרוויח זמן, להתיש אותם, ולהכביר בהם את האבדות, וזאת על ידי ביצוע התקפות נגד ושימוש רב באש. כמו כן קידם האויב כוחות חדשים מהעומק, תוך ארגון העתודות והכנתם להנחית מכה על כוחותינו, שכן ניצפו חטיבת שריון וחטיבה ממוכנת באזור בו נפגש ואדי אל-

פוראשאת עם ציר המיתלה. יתכן שהן ניצפו קודם לכן בביר תמאדה, יחד עם חטיבת שריון בציר מליז – שעיר.

ב. ניצפתה ירידה ברורה בהיקף המאמץ האווירי בחזית המצרית, שכן האויב ריכו את פעילותו האווירית בחזית הסורית.

אין ספק שאנשי המודיעין של הארמיה עשו מאמץ גדול כדי להשיג את הידיעות הדרושות, אך הלחימה שהתנהלה באותה עת, שהתמקדה בהתקפות נגד שבאו מכיוון המעברים, גרמו לאבדות רבות של אנשי המודיעין והסיוור (או מודיעין השדה) של הארמיה, כתוצאה מכך שהכוחות הישראליים הקצו כוחות כדי לסרוק אזורים בהם חשדו כי פועלים אנשי מודיעין, והם נתפסו ונעצרו.

לדיוק האש הארטילרית של הארמיה על כוחות העתודה המתקדמים של האויב, אחריהם עקבו אנשי המודיעין ודיווחו עליהם, היתה השפעה רבה בכך שהפריעה להתקדמות כוחות העתודה של האויב מחד, ומאידך הצביע הדיוק בפני הכוחות הישראליים על המצאות אנשי מודיעין מצריים בשטח, ובעקבות כך התבצעו החיפושים אחריהם ותפיסתם, ורבים מהם גם נהרגו.

על רקע זה החל המבצע לפיתוח ההתקפה מזרחה, אותו נתאר בשורות הבאות.

עמ' 221

התקפת חטיבה 3 שריון, מדיוויזיה 4 משורינת ב-14 באוקטובר 1973

החטיבה יצאה להתקפה תחת פיקוח מפקד דיוויזיה 19 חי"ר ומפקד דיוויזיה 4 משורינת, כשהארטילריה מפגיזה במשך 15 דקות מטרת אויב נראות שבחזית ובאגפי קו ההתקדמות. כך גם יצא גדוד 339 חי"ר ממוכן מחטיבה 113 חי"ר ממוכן מדיוויזיה 6 חי"ר ממוכן באגף הימני של חטיבה 3 שריון, דרך ואדי מבעוק. זאת בנוסף לשיגור שתי פלוגות קומנדו כדי לפעול בכניסה המערבית של מעבר המיתלה בחצות ליל ה-13-14 באוקטובר, והן החלו לתקוף את מוצבי האויב בשעה 06:00 ב-14 באוקטובר.

למרות כל ההכנות להתקפה, לא הצליחה חטיבה 3 שריון לבצעה בהצלחה, למרות שהגיעה למרחק של 7 ק"מ ממערב למעבר המיתלה. זאת מכיוון שהיא נכנסה למארב נ"ט של האויב, בנוסף ליציאתה מטווח הכיסוי של ההגנה האווירית, והיא ספגה תקיפות אוויר רבות של האויב. וכך היה מהלך העניינים:

התקפת חטיבה 3 שריון החלה בצורה לא מעודדת, שכן על פי התכנית לאבטחת חטיבה 3 שריון היתה אמורה להתבצע לפני תחילת ההתקפה מהלומה אווירית, אך היא לא התבצעה, מאחר ולא נוצר קשר עם

גדודי הטק"א שהועברו אל הגדה המזרחית של התעלה לפני אור ראשון של ה-14 באוקטובר, וזאת כדי לאבטח את גיחות המטוסים המצריים וכדי שלא יותקפו על ידם. כאשר כבר נוצר הקשר, לא יכלו גדודי הטק"א לפעול, מכיוון שהאויב פעל כנגדן באש הארטילריה ארוכת טווח שלו, שהגבילה את פעילותן, שכן חלק מהאנטנות הדרושות לאכוונת הטילים נפגעו כתוצאה מכך. כך נשארה החטיבה ללא חיפוי אווירי וללא הגנה אווירית.

בשעה 06:15 בבוקר ה-14 באוקטובר החלה ארטילריית ארמיה 3 לבצע הפגזה לטובת המהלך. כן ביצעו כוחותינו בשעה 06:36 הפגזה נוספת ממוקדת באמצעות רקטות קרקע-קרקע בעלות טווח בינוני, נגד עתודות האויב בעומק.

עמ' 222

תוך כדי התקדמות חטיבה 3 שריון, שהחלה בתנועתה בשעה 06:00, החלה ארטילריית הארמיה בשעה 07:20 להפגין את אזור מפקדות האויב וטילי הקרקע-אוויר שלו הוק והמכ"מים שבכניסה למעבר המיתלה. למרות שהאויב כיוון את התקפתו האווירית לעבר טורי חטיבה 3 שריון, החטיבה המשיכה להתקדם מזרחה,

והגיעה בשעה 07:35 למרחק של 5 ק"מ ממזרח לגבול הקדמי של ראש הגשר של כוחותינו. באותו זמן הצליחו אמצעי ההגנה האווירית שלנו להשמיד 3 מטוסי אויב. בשעה 08:00 התנגשה חטיבה 3 שריון עם טנקי האויב, ונכנסה איתם לקרב, ובאותו זמן עצמו ספגה תקיפות אוויריות ממוקדות, שכן היא נמצאה מחוץ למעטפת הטק"א של ההגנה האווירית המצרית.

באותו הזמן שחטיבה 3 שריון החלה בתנועתה, התקדם גם גדוד 339 חי"ר ממוכן בכיוון ואדי מבעוק. בשעה 08:15 איבדנו את הקשר איתו. לכן הוריתי לשלוח אליו קצין קישור, ועימו מכשיר קשר, כדי לחדש את הקשר איתו, ולעקוב אחר ביצוע המשימה. בשעה 09:00 התברר כי הגדוד ספג התקפה אווירית של האויב, והתקפת טנקים שלו, ולמרות זאת החלטתי שהוא ימשיך לבצע את משימתו, וכי קצין המבצעים של הגדוד יקבל פיקוד עליו, מאחר ומפקד הגדוד נעדר, כדי להגיע לצומת הדרכים סדר-טאסה.

בשעה 13:00 נמצאה החטיבה במרחק של 7 ק"מ ממעבר המיתלה, וספגה תקיפות אוויריות ממוקדות של האויב, בנוסף להפגזות ארטילריות וממשגרי טילי הנ"ט ממסוקי האויב. כוחות האויב שפעלו בחזית החטיבה הוערכו כחטיבת שריון שתקפו את חטיבה 3 שריון באש, זאת כאשר גוררות הארטילריה (של החטיבה) לא הגיעו (למקום) מאחר ונתקעו בחולות. במהלך הקרב נהרג מפקד החטיבה, עקיד (אל"מ) נור עבד אל-עזיז, ואת הפיקוד קיבל ראש מטה החטיבה, מוקדם (סא"ל) חוסיין מנצור.

בשל האבדות הרבות שנגרמו לגדוד 339 חי"ר ממוכן, הוא הצטווה לתגבר את הקו אליו הגיע. בשעה 14:00 החלטתי להסיג את חטיבה 3 שריון למרחק של 2 ק"מ מהקו הקדמי של ראש הגשר של דיוויזיה 19 חי"ר, והיא החלה לתגבר אותו. היא הסתייעה באנשי חילוץ ובצוותים הטכניים כדי לחלץ את שאר הציוד והגוררים של החטיבה. צעדים אלה נעשו תחת חיפוי של ארטילריית דיוויזיה 19 חי"ר וארטילריית הארמיה וכוחות הקומנדו.